ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԲԵՐՔ

ՄԻ ԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՒԷՐ ԱԶԳԻՆ

№ 6 ՅՈՒՆԻՍ № 6

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Բժշկականութիւնը փրկարարական է նա-
մարդկանց անհատին միայն. իսկ առողջապահու-
թիւնը՝ ազգութեան՝ մինչև ընդհանրապէս
ազգերին։

ԵՐԵՒԱՆ

1882

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երես

I Սուր ջրամ կաթնալը առաջնորդ է Լ. Տ. . . . 157
II Փնտանք 165
III Երկարակեցութիւն Բժշ. Արամ Ի. Յովհաննիսեան . 170
IV Ընդհանուր առողջապահական ժող մի կարգադրել քաղաքի ժողովի ատենով Լ. Տ. 176
V Աղտոտութիւնները և վխտացութիւնները Երևանայ գաւառում Բժ. Յ. Ստեփանեան 17
VI Քաղաքային բժշկի զեկուցագրից 17
VII Ժողովրդական բժշկականութիւն 18
VIII Խառն լուրեր 18
IX Խմբագրութեան ուղարկւած խնդիրը հարցեր . . 18
X «Առողջապահական թերթի» առաջին տարւայ համար . 18
XI Յայտարարութիւն 18
XII Վիճակագրական տեղեկագիր ծնունդների և մահի Երևանում 1882 թ. Յունիս ամսին հայոց եկեղեցական մատեաններից քաղած 18
XIII Օդի բարեխառնութիւնը Երևանում 1882 թ. յունիս ամսին 18

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԹԵՐԹ
ՄԻԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ
(1—2 ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՑ ԲԱՂԿԱՑԵԱԼ)

Հրատարակւում է Երևանում աշխատակցութեամբ պ. պ. բժիշկների Արամ Իվանիչ Յովհաննիսեանի, Լևոնի Բարայեանի, Գրիգոր Տէր-Գրիգորեան, Աբգար Հովհաննիսեան և Գրիգոր Բո-ղարեան հետևեալ ծրագրով՝

I Պետական կարգադրութիւնները ժողովրդի առողջութեան վերաբերութեամբ.

II Առողջապահական յօդուածներ աշխարհիկ ոճով. ժողովրդի առողջապահական սովորութիւնները, բժշկական օգնութիւն ժողովրդի մէջ, բժշկականութիւնը ժողովրդականացրած.

III Բժշկական մատենախօսութիւն.

IV Խառն լուրեր. Յայտարարութիւններ.

Տարեկան գինն է 3 ռուբլի կանխիկ վճարելի. Ստորագրւել կարելի խմբագրատանը ստոր քաղաքից դիմումն հետևեալ հասցէով՝ Въ г. Эривань. редакцію журнала «ГИГІЕНИЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ».

ԽՄԲԱԳԻՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Երևանայ գաւառային բժիշկ
ԼԵՒՈՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ՄԻԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

[illegible]

№ 6 ՅՈՒՆԻՍ № 6

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Բժշկականութիւնը գործադրվում է [illegible] Իսկ առողջապա- [illegible]

ԵՐԵՒԱՆ

1882

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

[illegible]

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 6 ՅՈՒՆԻՍ 1882

ՍԱՌԸ ՋՐՈՎ ԼՈՂԱՆԱԼՆ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ Է

Կաշին այն գործարանն է, որ պատում է մեր ամբողջ մարմինը: Շատերը կարծում են, որ մեր շնչառութիւնը կատարւում է միայն թոքերով, այն ինչ կաշին նոյնպէս մասնակցում է շնչառութեանը, արտադրելով գազեր և հեղուկ մասեր, որոնք չեն կարող և չը պէտք է մնան մարմնում, որովհետև դրանք վնասակար են մարմնի համար և մնալով կարող են մեծ վնասներ պատճառել, նոյն. մահացնել մարդուն: Անասունների վրայ փորձեր են արել, որ, եթէ խափանւում են կաշվի արտադրութիւնը, այնպէս եթէ կաշին չարտադրի գազեր և հեղուկ մասեր, անասունները սատկում են խեղդուելու նշաններով: Փորձեր անում են հետևեալ կեր-

ալի․ ստամոքսի մաշկերն ամբողջութիւն և նրա ամենաշատ մարմնի վրա քսում են աղիկ (սոդա), որ շուտով չէզոքացնում է, կպչում մարմնից և բորբոքմունն արգելում կաշվի առողջութեան օգտակ և ջերմ կ մասերին.

Այս կերպիւ արգելում են ստամոքսի կաշվի արտաշնչութիւնը և նա կարող միջոցով ատակում է.

Վերոյիշեալից երևում է, որ կաշին շատ կարևոր գործարան է և պէտք է նրա մաքրութեան, շատ հոգածութեամբ պահպանութեան նրա.

Եւ ներկայ պէտք է առանձնանոր կաշին [illegible] առողջութեան. 1) [illegible] (եղ) [illegible] [illegible], 2) [illegible] որ մարմնի գործածում [illegible] մեկն է և 3) գործէ մասեր, որոնց մարմնի կարող է [illegible] ռացնում է լինելով։ Որով առողջութեան կաշվի վրա

չորանում են, կպչում են կաշվի ծակտիկներին։ Թող առաջնեալ շորերի մէջով նրանում է այդ արտադրած մասերի վրա և բոլոր միասին կազմում են մի կարգ, որ անուանվում է կեղտ։ Կեղտը կազմում է այնպիսի մի կարգ, որ դժուարացնում է ծակտիկներին և օգտակար մասերի [illegible] առողջութիւն, [illegible] վում է փակվում կաշին [illegible], այսինքն ծակտիկներին և քրտնաբեր գեղձերի բերաններ, որոնցով այդ մասերը մարմնից պէտք է արտադրուեն. Թէ պէտք չէ մոռանալ, որ կեղտն այնքան լինի մարմնի վրա, որ կարողանայ կաշվի առողջութիւնը բորբոքման խանգարել և մաշ [illegible] [illegible] դժուարացնում է կաշի գործողութիւնը և [illegible] մարմնին Ա-

բնածին հեռանումէ։) որ մեր մարմնոյն մէկայլէ մասերից ամենայն որ ինչպէս և խա-ռատեղ մարմնում են մեր երեսը և ձեռները։ Մար-մինը մէկայլէ մասերից տաք ջուրն, որ ամենայն կարեւոր, օգտակար է։ Մարմնի ջերմը ոչ միայն մարմնում այլև տարածւում, փոխանցւում է գործունեայ անդամ հաղոր-դածը։

Մարդը ջրում կորցնում առողջութիւնը ցույց ա-ռաջ պատճառ՝ մէկողէ յայտ-նի մի քանի կարևոր (մա-տիկութիւնը, որոնք մեծ ազդեն կորցնեն ընդհ կար-ողութիւնը, որպէս թէ մարդ ջրում ընդունակութիւնը և այն մասերի որոնք՝ սկզբնա. Եւ այդ ջերմ առաւել ոչ հա-ւասարաչափ այլ համեմատաբար դերծ ամեն մարդ ջրում։

Մարդկա մարմնի տաքու-թիւնը փոփոխւում, նայե-լով թէ մարդը արթուն է, թէ՛ քնած, ինչպէս և թէ՛ քաղցած, ու խմած, թէ՛ հանգստանում, թէ աշխա-տանում թէ՛ ցերեկ թէ՛ գիշեր: Օ-րուայ մէջ (առաւօտեան 6 ժամից մինչեւ երեկոյեան 8 ժամը) մարմնի տաքու-թիւնն առաւօտից սկսում է աճելով, իսկ գիշերը պա-կասում է։ Մարմնի տաքու-թիւնն հասնում է իր ամե-նաբարձր աստիճանին երե-կոյեան 5—8 ժամին և ամե-նացածր աստիճանին հաս-նում է առաւօտեան 2—6 ժամերին (Ջուրգէնսէն)։ Եթէ մարմնի տաքութիւնն երկար միջոց չափենք և համեմա-տենք առողջութեան աստի-ճանները, կը տեսնենք, որ առողջութեան մէջն աստի-ճանն համարեայ մշտական հաստատ ու անփոփոխ է և եթէ փոփոխութեան է են-թարկւում, պատճառը լի-նում է մի առանձին դէպք, և յետոյ հաւասարւում է։

Մի քանի օրուայ տարբերութեան տաքութիւնները համեմատելով միմեանց հետ, կը գտնենք, որ տարբերութեան մէջին տաքութեան հաստատուն է, չը նայելով որ մարդս ենթարկուած է զանազան ազդեցութիւններին, զբօսնելով, ուտելիքների, հանգստութեան, քնոյ և կշտութեան, ցերեկի և գիշերի (Բերգէնսէն)։ Հաստատուն մարդի մէջին տաքութիւնը չափելով սրբանում (anus) հաւասար է 37°, 13 Ցելզիուսի (Բերգէնսէն), իսկ չափելով կռնատակում մի քանի անգամ տաքութիւնը հաւասար է 36°,89 Ցելզիուսի (Լիբերմէյստէր)։ Օդը մարմնից սառն է լինում, այդ պատճառով էլ մարմինը իր տաքութեան մի մասը տալիս է օդին։ Մէկ ժամի մէջ գոյանում է միջին մարդի մարմնի մէջ 114 քիլոգրամոց*) (calorie), որպէս մէկ օրում գոյանում է մարմնում աւելի քան թէ 2700 քիլոգրամոց (Հելմհոլց), միևնոյն տաքութիւնը պէտք է արտաքին ճանապարհով մէկ օրում որ տաքութեան հաւասարակշռութիւնը պահպանուի։

Սառը ջրի ներգործութիւնը թոքերում մարմնի մէջ տաքութեան և արտաքին հակառակ Փասթորի ցածրացրել է մինչև տաքութեան աստիճանը մինչև 10° իր Նորմալի հաշուած մասը կարելի է շատ տաքացնել, շորով փաթաթել և տաք օդով (Փլէօրի)։

Երբ առողջական մարդը ջուրը դնում է իւր մարմ-

*) Քիլոգրամոց (քալորիա) անուանում են այն տաքութեան քանակութիւնը, որ կարող է 1 կիլոգրամ ջուրը տաքացնել միջև մէկ աստիճան Ցելզիուսի։

նի առողջութեան, մարմնոյ իւրեան պահպանելու. Քինինը պատրաստում է, ախտածաներից ուրիշ առողջութիւն, միայն մինչև որոշ սահմանի (Հելմհօլց), որ նշանակում է թէ, մանրատես նիւթերն որոնք են ոչնչանում։

Լիբերմէյստէրը և Գիւդէմէյստէրն ապացուցին են, որ սառը ջրի ազդեցութիւնից մանրատես նիւթերն որոնք են ոչնչանում և լուծանում։ Թիփլեղերը և Կօրողամաւի փորձերով ապացուցեցին, որ սառը ջրի ներգործութիւնից գոյանալու մեծանում է ածխական թթուտ (CO_2), և համեմատաբար աւելանում է թթուածնի գործածութիւնը նա և այն ժամանակ, երբ լողացողն ջրի մէջ հանգստու է մնում։ Բայց եթէ ջուրը շատ սառն է և երկար են լողանում, այն ժամանակ մարմինն յոգնում է քիչ ածխածին և համեմատաբար արտադրվում է քիչ բռնած խափիտ թթուտ։ Մանրատես նիւթերի որոնց մշակումը, որ կատարվում է սառը ջրի ազդեցութիւնից, նշանակվում է ոչ միայն լիզանալու արգելում, այլև շարունակվում է ընդունակութ յետոյ մի քանի ժամ և մարմնի ներքին ջերմութեան սահմանը բարձրանում է։

Եթէ սառը ջրի ազդեցութիւնն երկարատև է լինում, այն ժամանակ մարմնի ներքին ջերմութեան սահմանը շատ է ցածրանում։ Այդ պատահում է մեծ մասամբ այն մարդկանց հետ, որոնք 15—20 րոպէ մի անգամ լողանում են ջրի մէջ, որ ունի 20—24° Ցելս։ Ջերմութիւնը և շարժումները հեռանում են ջրի ներգործութիւնը (Սէնատօր, Լիբերմէյստէր)։ Եթէ ջուրը շատ սառն է,

(10° Ց.)։ Մարմնի տաքու-թիւնը ցածրանում է աւե-լի արագ, մանաւանդ եթէ լեղացուցիչ նիւթեր կամ լուծոյթ ունի և ջրի մէջ հանգիստ է մնում (Ակերք, Խորհրդ. Պաշտ.)։

Մարմնի տաքութիւնը, ցածրանում է առանց ջրի կեղ-կոյտակ ալիքացութիւնից այն պատճառով, որ թէ-պէտ մարմնի տաքութիւ-նը առաջ ջրի ներգործու-թիւնից առատ է դառ-նում, այնու ամենայնիւ մին-մինչև կարգադրում բաւա-կան լոգանք կը տաքա-թեան կորուստ։ Տաքու-թիւն գաղափար մեծ դեր է խաղում մարմնում ջեր-մութեան հաշուառ արտադ-ձանը ոլոռհարմնեքը. Համար, որ հարկաւոր է առողջութեան համար, բայց գալ էլ անի իր սահմանը և շատ է բա-ցատում այն անձից մար-մնում, որոնք թոյլ կազ-մենանք ունեն, քնքոյշ կազմի են մարմին, կամ հիւանդոտ են։

Սառը ջրի ազդեցու-թիւնից մարմնական ունակու-թեան վրայ (լաւ կամ վնասա-կար), աւելի շուտ սովորական է կատարւում և սովորաբար մարմնի գործարանների առողջութեան և ամրութեան դէպի ներսը և մակերեսից դրսի գործարանների. այդ պատճառով էլ խորհուրդ է տրւում մարդկանց սովորեցնել և մար-զութեան ջրի (առող-ջն. սովորութիւն ստանալու առողջութիւն և ամրապնդութիւն) ծածկոց ոչ գործածել։ Բայց նա է, որ ցուրտ (ժամանակ մարդ անխտրաբար և ու-տում խոզին և այլ-ջեմ (անասուններ) կենդանի-ներ, որով մարմինը առող-ջանում է կոփւում օ-դուր, այն է որ սառնամ արկղեր, գործածական ամեն նիւթ, ոյժերը ջրի և մի

կարմրած. կաշին առնէր կիա-
փած է, ատելի հոտ, որ ար-
գելում է մարմնին առողջ
առողջութեան պատրաստելու։
Այն անձինք, որոնք սառը
ջրին ընտել չեն, և նեղէ
սիրում են լողանալ, սկսել-
րում, առաւօտն 1—2 շաբա-
թում, որոնց մարմնի ծան-
րութիւնը պահպանում է, ո-
րովհետև մարմինը չէ կա-
րողանում՝ ընդունել այնքան
մեծաքանակ ջերմութիւն
հարկաւոր է, բայց շատ լաւ
սիրում է այս մարմնի ծան-
րութիւնը առեղծում։
Կաշին պատասխանատուութիւ-
նները բաւական խանգարում
են մինչև որ մի օր ջրի մէ-
ջը է, բայց գիւղը կարող
յետոյ առատանալ մէջ, ո-
րովհետև առելի արիւն է
հանում՝ դէպի կաշին, կաշ-
ւի ծակոտիքը մաքրում են,
արիւնը գնացէլի բերան-
ները լայնանում և ան-
րում ներելու պատրաստե-

փոխմէն ապացոյց ճանապարհ
Սառը ջրեր մէջը պա-
հպանութիւն առեղծում է
և Միւս կողմից ճանաչեց
երեւում է մէջ մէկ պարզե-
ում 22 կանեխ մէջը սեր
պատրաստելու 33 կանեխ։
Առաջին անգամները և
դիմացում գործերու հա-
մար սառը ջրեր օգտակար,
մանաւանդ փոփոխակ մարդ-
կանց համար, որոնց ապա-
գաներին համար մինչև
բնակարանում համակից սիրում
ամփոփել են առը հիւանդի
ամենայնին առողջութիւն գա-
մուց սիրում, Հիւանդանոց
են Այս անուն մարդիկ
պէտք է սիրեն դոյ ջրում լո-
ղանալով և հանգչեան ջրի
առողջութեան զերծացնել մի-
ջև 20—10° Ց։
Լողանալուց յետոյ պէտք
է կաշին չորացնել սրբել պի-
տի մարմի ինչ պարզել հա-
մար։ Այս կերպով կարելի է
առողջանալ մարմնով և բաւա-

կանոնական առաջնորդին, մնացոր-
դական խառնուածն և ցուրտն նը-
կենդանութեանն երից և դժուա-
րութեանց նմանող, ծննդա-
կան զգայնութեանն են: Այս
մարմնոյ որոնց հակին և Դա-
րձեալ են հնու մանրամասնոց,
զժողով աշխատանոցից, նմա-
նապէս նորա, որոնց զգլխա-
ւոր պատճառութեան և ջղե-
ղութեան մանկական ծննդագոյ-
խառնուածից, կամ զգայու-
թեանց, որոց և ջրանցքը-
գործական աշխատանքի մարդկ,
թելաւորութեանց, գործոց են
խրեռց հասարակաց խորհրդոց և
բնական կեանք նորա, աշխա-
տանքիւր:

Սոյն ջղայինն բաղկացեալ
ու դրանց թելն նմանապէս ան-
դամներն ղեկաւորաց (sys-
tema nervorum) է ամփոփեալ
ամբողջ մարմնոյն գործու-
նէ: Առաջնոյն գլուխ է ուղեղ
մեծ ուղեղն, զօրութեանց
թելաւորութեանց, Միջին է
մեծ ուղեղն, զգայարանաց թե-

նոյն կենսական մանրամասնու-
նոյն ի միջոցաւ մարմնոյ, որոց
ծագմանն ըստ որոնց, ջղաւոր
զանազանութիւն, ուր ծագ-
ին կոչին է, բաղկանալ ջղաւ
մասամբ, ծաւալեալ նոյնպէս
նորա զգայարանութեանց:

Սոյն ջղայ գործարա-
նաւ, որ ջղականութեան մէջ
ներքին մանրամասնութեանց մէջ
մարմնոյ կարող են շնչառու-
թեան ջղերը ջղային համար-
ջղերը ժողով ջրանցք, բայց կառ-
ուցեալ երկուց, որ ուղղ
ջրանց, ծագմանց, գործոց օգ-
տակար և հարկաւոր է ու-
ղղջութեան համար, բայց
նոյն ջղաց տպաւորութ մա-
րմնոյ մասնաւորեալ է գլխոյ
ջղերը և ծնոտութեան կառա-
վարէ Հրամանաց կառավարութեանց:

1) Մեծ ուղեղն է ամենայն գլխա-
ւոր մասն ջղային, երկու կէս
մասունք ուղեղի, և որ ճակատ
ի վերայ 5. մանրամասնութ, ուղեղի
ջղերին ծագմամբ

[illegible]

3) [illegible]

4) [illegible]

5) [illegible]

6) [illegible]

7) [illegible]

[illegible]

9) [illegible]

10) [illegible]

11) [illegible]

12) [illegible]

հող մնի եւ ոչ քարեր։

13) Շարժ հանելու ատենը եթէ կարելի է, պէտք է ծածկած լինի, որպէս զի քանակով անճիշտ ժամանակ անցնող լինի ջանալ է, եւ հարկաւոր, որ մկանները ժամանակ կ'ունի եւ ժամանակաւորեցողը (ալցոն) երկարացնէ բու։

14) Ամեն ժամանակ մտնէ որ կարելի է, պէտք լողանալ, բայց է ոտնատակն եւ լողանալ կամ մարմնոյ սովոր մասը ջրով ու բարեւկամ աւելի քան լաւ կատարեալ լինի, որ մեծն այդ պահը ձեռք ժամանակ պէտք է կատարածել ասր մեծամասն (Ռ 13—16° Ր.)։

Ե 15) Մաքրութեան համար է լողանալ անձամբ ժամանակակից սովորական օրին տաքութիւնով ինչպէս սենեկային ջերմ բաղնիք եւ ծորող չափաւոր պէտք է տաքութիւնը որ կարծես մարմնէն, ինչպէս նաեւ անձնական եւ մեծ աշխատանքը։

— Ջրզիկաւոր եւ հանգստեան անկարելութիւն առաջ չի տարաթեան աստիճանների մասին առհասարակ, համաբերած Ռէոմիւրի ջերմաչափին։

	աստիճան
Սառնագոյն ջուր	0–5°
Շատ սառն ջուր	5–10°
Սառն ջուր	10–15°
Մեղմակ սառն ջուր	15–20°
Հով ջուր	20–25°
Գոլ ջուր	25–30°
Տաքաւուն ջուր	30–35°
Տաք ջուր	35–38°
Շատ տաք ջուր	38–42°

Սառն ջրով կարելի է մարդուս զանազան ձեւերով։ 1) Անմիջապէս կամ գլխով ընդունելով, ինչ որպէս ասելն մէջ գետերում են։ 2) Դուշեր *) (ցայտ) որպէսզի ջրոյ թափումն,

*) Դուշեր 1) Ծնած կամ ցնցող անձն է, որ լոգանքի մէջ անցնելու հաղորդ է ...

ինչպէս մանկի կամ խոպա-
փակեց, 3) Կծու կամ ա-
ծածուկ ինչ ձայներ ամենքը
4) Ձիր մէջ թմրածութեան
առաջացած խոտաղերը, 5) Զր-
քով գէտ առաջացած հարկերը։
Այդ խօսքը ձեռքը կայ են
ապացոյց մի, թէ քննադատ
գէտքէ նախապաշարմունքը։

Կ. Տ.

ԴԻՖԹԵՐԻԱ

Թեքեթի ռամկօրէն ըր ...

(La medecine populaire 1881 թ. № 11)

Երեխայի առողջութեան [illegible] ... ըստ ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

ութիւնից — [illegible] (Մրեխ-ներ) [illegible] և առաջանից — [illegible] [illegible] [illegible] (խեղդ-ցաւ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Մինչև այժմ չէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Մօր [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Տեսնում ենք [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

հարդարութիւն է, այսինքն՝ որ երեսի գունոյն (դիմի ամբողջին միասին) [illegible] հանդէպը։ Տեսնելոյ առաջ, [illegible] չեն լինում միմեանց հետ։ Այս [illegible] հանգամանքը [illegible] երեսի գծերն որ [illegible] [illegible] մանաւանդ։ Իր ձեւը փոփոխել, այսպէս՝ ինչպէս որ [illegible] [illegible] պահպանուած են։ Այսպէս [illegible] [illegible] [illegible] (ձեւը) փոխադարձաբար, իսկ [illegible] կանոնի [illegible] այնպէս են նմանում միմեանց, որ [illegible] [illegible] թէ միացած լինէին։ Նոյն գծի [illegible] [illegible] են, որովհետեւ [illegible] է պատմել, որ կամ [illegible] է մեծ կամ [illegible] է, փոքր։

Այսպէս [illegible] է, [illegible] չէ [illegible], այլ [illegible] [illegible]։ [illegible] է մեծ [illegible] եւ [illegible], երեսի ու գլխի [illegible] եւ [illegible] շարժման մէջ [illegible] եւ [illegible] [illegible]։ Այս [illegible] [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] (մկանք) [illegible] [illegible] եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (մկանք) եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ամբողջ եւ գունութի։

Այսպէս [illegible] չէ [illegible] [illegible] մի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մի [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible] իր [illegible]։

[illegible] [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible] [illegible] է [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible]։ Այսպէս [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] եւ [illegible] [illegible] (tissus), որ [illegible] են [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Այս [illegible] [illegible] [illegible] են [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մի [illegible] [illegible] [illegible] երեսի [illegible] [illegible] [illegible] (contour)։ [illegible] [illegible] [illegible] երեսի [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible] եւ [illegible] [illegible] եւ [illegible] [illegible] իր [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible])։ [illegible] եւ [illegible] [illegible] [illegible] թէ [illegible] է [illegible]։

Ես տեսնում եմ, որ նամակս շատ երկարեց, բայց դեռ կարող չասել քեզ մի քանի խօսք [illegible] մասին։ [illegible] [illegible] հիւանդութեանց [illegible]։ [illegible] կարում և կապում [illegible] տևողութեամբ (2—3 [illegible]) [illegible] կարում և կապում են, վէրքերը շատ [illegible] (բորբոս erysipèle, abscès) և [illegible]։

Ես չեմ [illegible] քեզ [illegible] մասին, որ [illegible] բայց [illegible] [illegible] hernie) մասին։

[illegible]

Փարիզում տպված 1880 թուին «Revue Britanique» ամսագրի [illegible] [illegible] Լոնդոնում [illegible], որ շատ [illegible] [illegible] և [illegible], բայց [illegible] [illegible] մի [illegible] [illegible] համար։

[illegible] [illegible] և [illegible]։

[illegible], որ [illegible] [illegible] է, [illegible] 25 [illegible] է [illegible] 200 [illegible]։

[illegible], որ Փարիզի [illegible] [illegible]

մայն թէ բաւական է համարում մարդու կատարեալ կազմուածքին հասնելու համար 20 տարի և 5 տարի անատամների համար Կազմուածքը կատարեալ է համարում նա այն միջոցին, երբ ատամի ակռաները բացուածքին մնում են մշտական չեն։ Այդ մասնաւորութիւնը տեղի է ունենում ձիու մօտ 5 տարում, և նա չէ ապրում 25 տարուց աւելի. եզինը 4 տարում, և նա չէ ապրում 20 տարուց աւելի. կատուն 18 ամսում և նա չէ ապրում 9 տարուց աւելի, մարդս լինում է 20 տարում և շատ քիչ է պատահում, որ նա ապրի 100 տարուց աւելի։

Օէլիշէ Դուրէնէնը, որ փորձ է արել ոչ թէ միայն մեզանում, այլ և Ն [illegible], Հուֆելանդի և Բիւֆոնի կարծիքը համաձայնում է, միայն այն զանազանութեամբ, որ մարդու չափահասութիւնը [illegible] չէ որոշում, այլ կարծում, որ այդ լինում է 18 կամ 21 տարուայ միջոցում, ուրեմն և կեանքի երկարութիւնը, նրա կարծիքով, պէտք է 90 կամ 105 տարի, բայց նա չէ ապացուցանում համառօտը, որ մարդ երկրէ այդ հասակից չէ անցնում, թէ և երբեմն հասնում։

Վերջին գարում Ֆուֆոնը [illegible] մարդկային կեանքի երկարութեան սահմանի հարցը և համառօտ, թէ՝ պէտք է մարդս 16 տարուայ համառօտ է, չափահաս լինում և կարող է ապրել վեց անգամ աւելի այդ հասակից, ուրեմն կարող է հասնել 96 տարուն։

Մենք չենք կամենում և ոչ համարձակվում ենք հերքել Սուրբ Կտակարանի աւանդները մեր նախահայրերի երկարատև կեանքի մասին, բայց պէտք է նկատել [illegible] ասացուածքին, որ շատ հին ժամանակներում տարին չէին բաժանում մեզ պէս, փոխարէնը և մենք ուրիշ կարծիքի ենք [illegible] է, որ Աբրահամից առաջ մի քանի ազգերի մէջ տարին աւելի շուտ անցնում, ինչպէս գարուն, ամառ, աշուն և ձմեռ առանձին առանձին տարի էին համարում. Աբրահամից յետոյ տարին համարում էին ութ, իսկ Յովսէփից յետոյ տասներկու ամիս։ Երբ Աբրահամից առաջ, համառօտ է, բժիշկ Դոկտոր Բարգոնը, ասում էին մարդու մասին, որ նա մեռնելու չէ հասել հարիւր տարուայ, այդ նշանակում է, որ նա փոխանցել է իր ծաղիկ հասակում։ Մարդուն համարում էին [illegible], երբ նա անցանում էր 120 տարուայ առաջ։

Այս բժիշկների ու մարդաբանութեան պատմագէտների կարծիքները ապացուցում են, որ մեր երկարակեցութեան սահմանը կարելի է նշանակել 100 տարի, թէպէտ և շատ մարդ զանազան պատահմամբ, մե-

գոնից անհատ պատահմամբ, եւ հասնում այդ հասակին։ Այս հասակին, մեր օրերում լուսաւորութեան ապրիմանին համեմատ, կենդանի կը կարողութիւնը գտնուում է ըն- [illegible] մէջն [illegible] ապրում է մի երկրում գրեթէ 25, իսկ մեռնում 42 տարին։

Նոյն մասին կարող է տարիկ 100 տարի և աւելի ապրող [illegible] հաստատում է, որ շատ անձինք են հասնում 100-ին և հասնում են, որ [illegible] հասակին ցոյց են տալիս հարիւր տարեկան, բայց [illegible] մէջ չեն։

[illegible] հանրապետութեան [illegible] մէջ կենդանի եւ կարծում են [illegible] թէ [illegible] շատ եւ շատ [illegible] որ տարիկ են հարիւր տարեց աւելի [illegible] հասակին [illegible] մի [illegible] հասակի եւ աւելի տարիներ [illegible] մեր [illegible] կարծիքը այդ [illegible] որ կեր մեր. հիւրում է այդ [illegible] միջն [illegible] են [illegible] և ցոյց են տալիս [illegible] աւելի [illegible]։

[illegible] այդ հասկա-ցողութեան հասել է մեզ [illegible]

[illegible] մի [illegible] կենդանի հարիւր տարեկան մարդ ցոյց տալ։

[illegible] թէ [illegible] հասակ [illegible] որ [illegible] հարիւր տարեկան մարդ [illegible] շատ է [illegible] որ [illegible] հարիւրից [illegible] ունեցող [illegible] մէջ [illegible] թէ մի մարդ 1870 թուականին հասել է 102 տարու [illegible] մի [illegible] աւելի [illegible] որ [illegible] հասել է հարիւր [illegible]։

[illegible] որ [illegible] և [illegible] որ [illegible] հարիւր տարեկան [illegible] և [illegible] է [illegible] հասել են 150 և 160 տարու և [illegible] հասակը [illegible] է [illegible] որ [illegible] որ շատ [illegible] աւելի [illegible] մարդ է [illegible]

ուժեղ էին, պատասխանում ալեւորները,
որ ապրում էին երկար ժամանակ։
Նոյն ժողովուրդին կեանքի երկարա-
կեցութիւնն այն ժամանակից հե-
տազօտելով, երբ սկսել են ծննդեան
ժամանակները գրանցել, յայտնաբե-
րել են անուններ, որ կեանքի երկարատե-
ւութիւնն երկրով ուսումնական։

Օգնում է որ պարսկական ժա-
մանակը մանաւանդ մեր պատմը-
թագաւորներն ու մեծ ամուսնացող պա-
տմաբանում, ծնում էին ուժեղ մա-
քուր ու ուժեղ հայրենի կեանք
էին վարում, նրանց մեծ մասը սը-
րում էր երկարակեցութեան և պա-
հում էին անխառն ժողովրդական-
ում։ Հիւանդ էին պատահում նրանց
մէջ և խաղաղ ու զինեալ կըռ-
ւում ինքնայն մի ... ուժեղ ու-
նեցող կեանք էին վարում, ուրիշն
և կարող էին ուժեղ երկար ապրել
դեռ թէ մեր նրանց ժամանակը։

Ծանօթ է նորա նման օրէնք ե-
րէցի և արևմտահասարակ մարդկանց
միայնութիւնները ապացուցանում են,
որ շատերը հասնում են հարիւ-
րամեայ հասակին, որովհետեւ մարդ-
կանց այդ ժամանակ կեանքն
է, որ շատ մօտ կարող է ապրել
հարիւրից աւելի։ Նոյն հաշուեմք
այդ յայտնածում միջնադարի շատ
երկարամեան մեր անցեալութիւնները
ժամանակ և մերձաւորեալ մեր խա-
ղաղ հարևան մեջ համարում մի-
այն երկրներ, որ մարդաբնակելի են կամ
դարաւոր մարդիկ։ Հաշւում են 100 տա-
րուց աւելի ապրողներ, կարելի թիւեր
չը նշանակել, որ այդ անցեալութիւն-
ները ապրում են մարդկանց որոնց կա-
րելի է բերել հաւատ գիծաց։ Օ-
րինակներ, թէ շատերը ապրել են
հարիւրից աւելի, շատ կան և միայ-
մեծաւոր յայտնածը մի և պատահե-
նոյնով, մեծերը մի քանիսը որ
Հաշուառած են իրենց երկար կեան-
քով։

Ծննդոց գիրքը յիշում է մի քա-
նի նահապետներ, որ երկար կեանք
են ունեցել և ասում է, որ Ադամը
ապրել է 930 տարի, Սէթը՝ 912,
Ենոսը՝ 905, Կայնանը՝ 910, Մա-
ղաղայէլը՝ 895, Յարեդը՝ 962, Մա-
թուսաղան՝ 969, Ղամէքը՝ 777 տա-
րի և այլն։ Մեթէ կարծեցինք այդ
թւերը, Հինգերորդի Հետազօտու-
թեան համեմատ շատ մօտ կը լինինք
այն համոզման որին շատերը հաս-
նում են մեր օրերում։

Հռովմէական վաւերագրերը
յիշում են, որ Մասինիսա Նումի-
դացւոց թագաւորն ապրել է 130
տարի, Գորգիան՝ 129, Փարնաւ
Մասինիսան՝ 125, Կրատեսը
Օլիմպիոսը (փիլիսոփայ) Լուկիան-
ոսի ամուսինը՝ 115, Տերենցիա
Ցիցերոնի ամուսինը՝ 112
տարի։

Գիտունը պատմում է, որ Կապադ-

ապրած Գօ գիւղի և Անգլիոյ տարե-
գրի մէջ նա 66 տարի Պերթանալդ
լեռան 54 անձինք յայտնի են ի-
րենց հասակի տարիներով 57 հոգի
110, 2ը 120, 5ը 130, 3ը 140 և
3 մարդ 150 տարեկան. զարմանա-
լին այն է, որ այդ [illegible]
իւր [illegible] բարեխառն հանգ-
ստեամբ, որ նա ապրել է շատ եր-
կար և հասել է 70 տարւոյս:

Անգլիայում մի գիւղացի որ Ջէ-
նկինս էր [illegible] գո-
րում ապրել է մինչև [illegible]
[illegible] և հասել է
172 տարւոյս. երբ նա 120
տարեկան էր, մասնակցեց իր զօրաց
Թագաւոր Կարլոս I [illegible]
[illegible] այդ [illegible] է
նրան [illegible] և այդ
[illegible] որ [illegible]
[illegible] է եղել [illegible]
[illegible] և [illegible]
[illegible]. Այդ [illegible]
կան ծերը [illegible] 110 տարեկան
[illegible] և [illegible] մի [illegible]

Մի ուրիշ ծեր Հենրի Ջենկինս
հասաւ 176 տարեկան հասակի-
այդ [illegible] հաւատալի բան է,
[illegible] հաստատուեց և Ա. Թօ-
մաս Սաւիլին որ 1670 թուին
երբ այդ մարդը շատ ծեր էր, պատ-
մել [illegible] Անգլի-
ացւոց և [illegible] (Շոտլան-
դացւոց) մէջ նոյն անձինք արդէ-

ռաւել [illegible] մարդի երբ նը-
րանք 175 տարեկան հասակում
հրաժարել էին պատմութեան
մի հարևանի կից հոգի մարդն ան-
[illegible] հարցնելու [illegible]
[illegible] նրան յայտնել իր տա-
րիքը և երկու պատանի որ անձինք
որոնք աւելի քան 80 տարեկան էին,
հաստատում էին որ երբ նրանք ե-
րեխայ էին, Ջենկինսը շատ և շատ
ծեր էր:

Թոմաս Պարրի բնանիշը նմա-
նապէս շատ հռչակաւոր է Անգլի-
այում. Թոմաս Պարր վախճանեց
Լոնդոնում 1635 թուականին, երբ
նա 152 տարեկան էր. նրա երէց
փոքր որդին Ռոբերտ Պարր մեռ-
նաւ 124 տարեկան, Թոմասի 127
ու Ճոն Միտելթոն 125 տարեկան:

Անգլիացիք հաւատում են որ ի-
րենց երկրում շատ կան հարիւրից
աւելի տարեկաններ և այն էր մէջ է
[illegible] այդ յայտնութիւն շատ մեծ
մասն [illegible] են Նորվեգիա
[illegible] [illegible] երեւում, որ
[illegible] Լե-
հաստանում [illegible] է անձինք շատ
ծերերի. 1811-ին մեռաւ Պոլո-
նիայի [illegible] 124 տարեկան
[illegible] այդ [illegible] հարիւրի է
[illegible] հանդիպել. իսկ մեր յիշածը
այն [illegible], որ մեռաւ Դեմետ-
րիոսում 206 տարեկան Լե-
հաստանում [illegible] է [illegible]

երկարատեւ կեանքը․ 1782 թուականին մեռաւ մի գիւղացի 156 տարեկան։ 1814 մեռաւ մէկ Սարգսեանն 125 տարեկան։ Իսկ Սարգսեանին՝ 120 տարեկան։ 1846-ին մեռաւ Կովկասում մի զ՝Ասաուգը 117 տարեկան։ Իսկ Գազգիկը որ երեւելի փաստաբան էր, մեռաւ 1878 թուականին 100 տարեկան․ զարմանալի է ասելն այն, որ 1880 ամի տարին վերջերին Կովկասում վախճանուեցաւ մի ծեր 118 տարեկան և նրան հանգստարան տանողները նրա 235 (?) որդիք և թոռներն էին։ Ռուսաստանի մամուլն ասում է այդ յօդուածը, որ վերջին տարիները շատ կան երկար ապրողները և այդ բանը հաստատւում է խոշորագոյներին վիճակագրութիւնից։ Պատմում են որ մի գիւղացուհի, որ կոչւում Եղիսաբեթ, պատերազմի ժամանակ մեռել է, ապրել 200 տարեկան և մինչեւ մեռնելը իր պահպանել է մտաւոր և ֆիզիկական կարողութիւնը։

Եւրոպայի գեղջուկ պատմում են մի ով 20 տարի երկրի թագաւորական Թագաւորութիւն պատմում են որ Սուրթան Պետրոս III-ի ժամանակ կենդանի էր 130 տարեկան։ Ափրիկէ Ռուսաստանում ... նրա ծննդեան տարին Բուրի գրանից պատմում են, որ 1702-ին մեռաւ Եղիպտոսում Փրանցիսկոս Հոմօ 115 տարեկան հասակում որ ապրել Վ... Հիւպատոսի գործում էր փառաւոր։ Նա երբեք գործածած չէ եղել ոչ կամ ալկոհոլ ըմպելիք և առողջ պահպանած է եղել իրեն և վերջին տարիներում մի ձուկ է կերակրում էր, Նա պատահել էր հինգ անգամ և ունէր 45 որդի։ Համադասում են, որ նրա խնամատարներն ատամները գոյ էին եղել, երբ նա արդէն հարիւր տարեկան էր և թէ հարիւր տասը տարեկան եղած ժամանակ նորից ... մազերը գեղ ան էին, իսկ մարմինը և յօդերը մինչև 112 տարեկան հասակում պահպանել իրենց ան գիտեր։

Վերջացնելով յօդուածը աւելացնենք որ երկար կեանք ունենալու համար հարկաւոր են՝ չափաւորութիւն ամեն ինչում, կանոնաւոր կենցաղավարութիւն ամեն բանում, բաւական հեռու մնալ վրդովմունքներից, առողջապահութեան և հանգստի պայմանները։ Ի հարկէ այդ ամենը կարեւոր են մեր կեանքի համար բայց կայ և մի նախադրութիւն, որ մեզանից չէ կախուած և այդ ժառանգութիւնն է։

Վերջացնելով յօդուածը Հոփմանը ... առողջապահական

ԲԺԿ. ԱՐՏԵՄ ԲԼ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ...

Ուսուցչական ժողովը կայացաւ ... Թիֆլիզում 1882 թ. Օգոստոս ամսին ...

[illegible]

մէջ ամփոփուած աշխատութիւնները, թէ զանազան ցեղերի եւ ազգերի [illegible] ինչպէս կազմուել, փոխուել ու աճել են, այլ աշխատութիւններ թռչունների կազմուածքի, նկարագրութիւնների, կենդանի [illegible] [illegible] եւ [illegible] աշխատելով, որոնց [illegible] եւ այս գործնական նշանակութիւնը [illegible] [illegible] է որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] գիտութեան [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] կազմուածքի [illegible] եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] եւ [illegible] [illegible] կազմուածքը [illegible] [illegible] [illegible] է։

Այս [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1881 թ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] են։

Ն. Տ.

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

Բոլորին յայտնի է այն հանգամանքը որ Երեւանի [illegible] մի [illegible] [illegible] [illegible] սպանութիւնների եւ գողութիւնների, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Երեւանի գաւառի մասին ունենք մեր ձեռքի տակ քանակական տեղեկութիւններ թէ 1880 և 1881 թ. թուի սպանութիւնների եւ գողութիւնների մասին [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Երեւանի գաւառում 1880 թուին եղել է 38 սպանութիւն և 111 գողութիւն, իսկ 1881 թ. եղել է 41 սպանութիւն և 110 գողութիւն. մի միջին թուով մէկ տարում լինում է 40 սպանութիւն և 110 գողութիւն։ Համեմատելով այս թիւերը Երեւանի գաւառի բնակչութեան թուի հետ, որ է 84000 [illegible] [illegible] [illegible] Երեւանի գաւառում մէկ տարում 2100 մարդու վրայ գալիս է 1 սպանութիւն և 760 ի վրայ գալիս է 1 գողութիւն, այսինքն Երեւանի գաւառում մէկ տարւայ մէջ 2100 մարդից սպանւում է 1 ը և 760 ից գողանում է 1 ը, այն ինչ Եւրո-

դրական Ռէաումիւրեան 10,000 կը [illegible] է ստացուած, և 2000 էն [illegible] է փորձառութեամբ, [illegible] Եւրոպայի [illegible] թեան է [illegible], և 3 աստիճան [illegible] Սիբերիոյ [illegible] թեան [illegible] Ռէաումիւրեան [illegible] 5 աստիճան [illegible] Ռէաումիւրեան [illegible] որ [illegible] և [illegible] 980 [illegible] է 1 [illegible] և 1985 [illegible] 1 [illegible] 3170 [illegible] — [illegible] է [illegible] 1 [illegible] մէջ 1 [illegible] 328 [illegible] 730 [illegible] և [illegible] 830 [illegible] մէջ [illegible] 3 աստիճան [illegible] $1\frac{1}{2}$ [illegible]

Երեւանայ գաւառակէն [illegible]

Յ. ԱՆԱՆԵԱՆ

ԲԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ ԲԺՇԿԻ [illegible]

Փորձում.

Տանջ. [illegible] բժիշկ, [illegible] է [illegible]

Բժ. [illegible] է [illegible] և [illegible] որ [illegible]

Տանջ. [illegible] է [illegible]

Բժ. [illegible] և [illegible] է [illegible]

Տանջ. [illegible] է [illegible]

Բժ. [illegible] է [illegible]

Տանջ. [illegible] և [illegible] է [illegible]

Բժ. [illegible] է [illegible]

Տանտ. Ինչո՞ւ չես ուզեր տեսնել զինքը։

Բժ. Ո՛չ։

Տանտ. Գ. բժիշկն կարծեմ գոնէ գիտնալ պարտաւոր էք. հոգին հիւանդին, եւ ինչ որ հարկ կը լինի, իմանալ ինչով հիւանդ ասոր. թէ չուզեմ տեսնել, եթէ այդ է միայն կա, եթէ ձեր պարտաւորութիւններէն ձանձրացած էք։

Բժ. Բարեկա՛մս, ներեցէք, որ ձեր բանին ես չեմ, բայց ոչ. մեկը չես հասկցել եւ չկրցաւ միայն ըմբռնելու եւ ամփոփել, եթէ եւ տեսանել, եւ ինչպէս իմ չէ տեսնելու առաջարկութիւն ըրած։

Տանտ. Նոյն ի՞նչ էր թէ տեսնեմ։

Բժ. Նա, փաստիկ հանդէպ, որ տառապելով անանկ եւ խնամած, թէ ի՞նչ ըսել եմ ասոր։

Տանտ. Ե՞ս որ բժիշկ մըն չեմ, ի՞նչպէս հասկնամ, էն եւ փորձառու։

Բժ. Ի՞նչ է ըսել, կը լինի հանդի։

Տանտ. Նա ըսէ կարծեմ, որ հանդէս հարկաւոր կը լինի։

Բժ. Հիմա հանդէս եւ խնայել հանդէս։

Տանտ. Ահա իմ բարեկամս կը խոստանամ է՞։

Բժ. Բան ի՞նչ եւ արժանեանց որ փորձառու ըլլայ նախանձով ըլլայ հանդէս, եթէ չկայ պատճառ միակ եւ քիչ աշխատութիւն դժուարութեան եւ հանգստեան, պէտք ամենէն առողջ գիտնալ, որ ըլլայ նշանակէլ հանդէս, պէտք չէ ամեն ատեն այդ հանդէս որ միայն արժանի կարծած պարտականութիւն կատարելու։

Տանտ. Ձե՞ր որ բժիշկ ասկէ լաւ կը լինի որ ձեր մտքին գամ։

Բժ. Անկեղծօրէն եւ ես կործանէ Սատանայի դէմ եւ իմ անուն, եթէ եւ ես բժիշկ, իմ պէտք խօսք, եթէ դու ինձնից լաւ եւ հասկնալով եւ ըսել հարկաւոր չէ։

Տանտ. Գե՛ր ի՞նչ ասեմ։

Բժ. Աղբիւր եւ քիչ մը ատեն որ իմ մեր սիրտ լաւ դու չէր կամիում հասկնալ։

Տանտ. Դէ՛, ի՞նչ ասեմ մը հասկնալ։

Բժ. Հիմա բանը չես կամենում հասկնալ, բայց անտեղեակ կարծես խօսելով լաւ գաղտ եւ ամէն Աստւած ինչ կարգ [illegible]

Տանտ. Լաւ կը գամ։

Բժ. Բայց ձեռնտուութեան միջն պատմելու ազատ եւ չը մոռանայ հարցնելու. թէ քիչ մը վարքին ի՞նչ անուն էր ասկէ։

Բժ. (Ինքն իրեն) քիչ մը կամաւոր չը հասկացողներու միջը մտածում շատ մեծ է, ինչպէս աշխատում եւ հասկացողներ, ինչ որ կա է բոլոր մինչեւ որ . . . . ինչ ասել չեն գտած։

[illegible]

[illegible] 1 [illegible] 1–2 [illegible]

***

[illegible] 2–3 [illegible]

***

[illegible] 2–3 [illegible]

***

[illegible] 4–5 [illegible]

***

[illegible]

***

[illegible]

***

[illegible] (spasmus glottidis) [illegible] 1–2 [illegible]

[illegible]

[illegible] Times [illegible]

ԽՐԱՏՆԵՐ [illegible] ՀԱՄԱՐ.

1) [illegible] ։

2) Ականջների (ոչ [illegible]) [illegible] [illegible] են և իրենց միջոցներ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ։

3) Աչքերի բորբոքումը [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ։

5) Խլութիւնը ([illegible]) որ [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible] ։

6) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible]) և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ։

„ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ" ԱՄԲՈՂՋ ՏԱՐՈՒԱՅ ՀԱՇԻՒԸ

Առողջապահական Թերթից տպագրուել է առաջին տարում (1881 թ. Յունուարի 1-ից մինչև 1882 թ. Յունուարի 1-ը) իւրաքանչիւր անգամ 480 համար։ Այս 480-ից ուղարկուել է խմբագրութեան կողմից ուրիշ հայոց թերթերի խմբագրութիւններին (փոխադարձաբար)՝ հոգևոր ու ուսումնարաններին [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] 37 համար։

Բաժանորդագրուել են 443 [illegible], որոնցից չեն վճարել 60-ը։

Խմբագրութիւնը ստացել է թերթի բաժանորդագրութեան համար 1.112 մանէթ, ծախսել է 1.149 մնթ. [illegible] խմբագրութիւնը տուժել է [illegible] [illegible] 37 մնթ. և [illegible] [illegible] է 60 բաժանորդից 180 մնթ.

Այս 60 անձինք, որոնք իրենց բաժանորդագրութիւնը [illegible] չեն [illegible] մինչև 1882 թ. Ապրիլի 1-ը, նրանց անունները և ազգանունները կը տպագրուեն «Թերթի» 1882 թ. Ապրիլի [illegible] համարում։

Եւ այժմ տպագրում ենք [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Երևան 9. [illegible] 9. Թիֆլիզ 8. Էջմիածին 7. Նախիջևան 4. Նոր-Բայազէտ 4. Ելիզավետպոլ 4. [illegible] 3. [illegible] 3. [illegible] 2.

[illegible] 2. [illegible] 2. [illegible] 1. [illegible] 1. [illegible] 1.

[illegible]

[illegible] 1881 [illegible]

[illegible]

Լ. Տ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

[illegible] 1881 [illegible] 1882 [illegible] 1 [illegible]

[illegible] 3 [illegible] Въ Эривань. Въ Редакцію Педагогическаго Листка. [illegible]

[illegible]

[illegible] 9 [illegible] 3 [illegible]

[illegible]	1882 [illegible]			
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ս. [illegible]	2	3	2	+1
Ս. [illegible]	2	3	3	0
Ս. [illegible]	[illegible]	[illegible]	2	+3
[illegible]	1	12	6	+6
Ս. [illegible]	1	2	[illegible]	+2
Ս. [illegible]	1	4	3	+1
[illegible]	10	29	16	+15

Օդի ջերմաստիճանը Ապրիլում 1882 թ. Ցանկերում

Մեծարքի Տիրանքայում.

Առաւօտը						Կէսօրը					Երեկոյեան			
Արեգակի տակ			Շուքում			Արեգակի տակ			Շուքում		Շուքում			
ժամ	Տաքութիւն		ժամ	Տաքութ.		ժամ	Տաքութ.		ժամ	Տաքութ.	ժամ		Տաքութիւն	
6	25	+2	-1	22	17	12-4	+3	+24	12-4	+8	+21	4-12	+28	+11

Дозволено цензурою, г. Тифлисъ, 19 Июня 1882 г. Типография газеты «МШАКЪ»

«Պ Ս Ա Կ»

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐԸ

1882-Թ.

Մարտի 1-ից հրատարակւում է նոյն ձեւով եւ ուղղութեամբ:

Բովանդակութիւն. Առաջնորդող յօդւածներ, Բանաստեղծական, Ֆելիէտօն, Տեղական լուրեր, Օտար լուրեր, Գաւառական թղթակցութիւններ եւ յայտարարութիւններ:

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն է Երեւանում 4 ռ. կանխիկ վճարելի, իսկ ուրիշ տեղերում 5 ռ. Կէս տարւանը 3 ռ. Յայտարարութիւն կարելի է խմբագրատանը: Ամեն բաղձացողք դիմելու են հետեւեալ հասցեով՝ Въ ред. газеты «ПСАКЪ» Въ Эривань կամ Redaction de „Psak" a Eriwan (Caucase).

Ծանօթ. Մենք «Պսակի» անցեալ համարներից միայն յայտարարեցինք, որ «Պսակը» նոյն ուղղութեամբ կը հրատարակւի շաբաթը երկու անգամ — իսկ այժմ, մի քանի հանգամանքներից, մանաւանդ անցեալ տարւայ մեր ամէն մեր ընթերցողներին ստացած՝ անկախութիւնը, որ «Պսակը» շաբաթը երկու անգամ հրատարակւելը կախումն ունի մեր բաժանորդների թւից:

ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ

(Վաճառատուն Ն. Սիմէօնեանց Երեւան.)

Այս ֆիրմայով բացւած Երեւանում Գիմնազիայի կից՝ նորաձեւ ուսումնարանական, գրենական, նկարչական եւ կօշիկարարական իրեղէնների խանութ, յանձն ենք առնում մատակարարել մշտապէս, մեծ իրեղէններով, թէ Երեւան քաղաքի եւ թէ շրջակայ գաւառների եւ գիւղերի ընտանիքները եւ ուսումնարանները ամենաէժան գներով եւ պայմաններով:

Յանձն ենք առնում տպագրել ընդհանուր յայտարարութիւններ, անցագիրներ, բլանկներ եւ գրքեր:

Ընդունում ենք Տիֆլիսի եւ Բաքւի բոլոր հրատարակութիւնները եւ հրատարակութիւնները:

Ծախւում է Բագրատ Կ Ա Յ Ս Ե Ր ընդարձակ քանակով եւ օրէնքներով (եւ գներով):

Մեծ բազմութիւն օրինակներ ամէն տեսակի:

Նոյն տեղ է ծախւում մեր հրատարակած «Տնային բժշկական ձեռնարկութեան» արձանը:

Մեր հասցեն. г. Эривань. Магазинъ «Другъ Дѣтей» Нерсесу Симеонянцу.

«Պատկերազարդ» տպարանում մինչև այսօր տպագրուել են հետևեալ հայերէն գրքերը.

1—Վ. Մադաթեան—«ԱՐՇԻՆ—ԿԸՌԸ» փոքրիկ մի գործողութեամբ. հայերէն—ռուսերէն ու թուրքերէն լեզուներով. գինն է . 30 կ.

2—Ակնունեան—Մելքոն—«ԾՐԱԳԻՐ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԱՂԻՒՍԱԿ ընդհանուր և ազգային պատմութեան հին դար. գինն է . 40 կ.

3—Յ. Աբեղեան—«ԵՐԵՒԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ». գինն է 50 կ.

4—Բժ. Լեւոն Տիգրանեանց—«ՄԱՐԴԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ» հայ գպրոցների համար 50 կ.

5—Յարութիւնեան—Տէր Աստուածատրեան. «ՎԱՐՍԵՆԻԿ» մանկական վէպ թարգ. գինն է . . . . 20 կ.

6—Ե. Սպիտակեան—Արծրունի. «ՍԻՄԷՈՆԱԿԻ ՏՈՒՆԸ» թարգ. գինն է 20 կ.

7—Յարութիւնեան—Տէր—Աստուածատրեան «ԻՆՉ Է ԽՕՍՈՒՄ ՍԵՆԵԱԿԸ» գինն է . . . . 20 կ.

Բժ. Լեւոն Տիգրանեանցը թիֆլիսում տպագրել է ԱՆԱՏՕՄԻԱԿԱՆ բառարան գինն է . . . . 1 ր.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախւում է

«Ընտանեկան խնձոր» ժողովրդական հէքիաթ. գինը է . . . 10 կ.

Վերոյիշեալ գրքերի պահեստը գտնւում Երեւանում պ. Ներսէս Սիմոնեանցի և ընկ. գրավաճառանոցում, ուր և ծախւում են նոյն հրատարակութեան մանկական ընթերցանելի շատ գրքոյկներ և ծխական ու միջնակարգ ուսումնարաններում գործածելի դասագրքեր. Հանկացողները թող դիմեն այստեղ հետևեալ հասցէով. Въ г. Эривань, Нерсесу Симсонянцу, въ магазинъ «Другъ Дѣтей».